

Suku ja perinne

Ruotsin Sukututkimusseuran julkasu nro 1/1983

Carl Kalling:

Kallingin suvulla juuret Suomessa

Johdanto

Calamniusten sukuseura perustettiin Kalajoella heinäkuussa 1950. Seuran jäsenet ovat rovasti Petrus Michaelis Arctophilaciuksen (taulukko 3) ja hänen vaimonsa Magdalena Sursillin jälkeläisiä. Kreivillinen Kalling-suku Ruotsissa ja Yhdysvalloissa on Calamniusten rinnakkaissuku. Useat Kallingit ovat mainitun sukuseuran jäseniä ja 5-6.7.1980 oli Kalajoella suuri sukutapaaminen. Mm. allekirjoittanut osallistui kokoukseen.

Kokous oli ikimuistettava. Juhlapuhe päivällisillä ja seuraavan päivän saarna Kalajoen kirkossa kosketti syvästi mm. nykyihmisen turvallisuudentarvetta. Kaikki me tarvitsemme tietoa esi-isistämme, heidän elämästään ja kotiseudustaan.

Tällä artikkelilla tahdon yhdistellä ja täydentää Ruotsin aateliston sukutauluihin merkittyjä puutteellisia tietoja Kalling-suvun aikaisemmista sukupolvista.

En perusta artikkeliani omiin sukututkimuksiini, vaan kaikki tiedot ovat Suomen sukututkimuksen tuloksia. Ennen muuta Pohjanmaan sukututkijoiden ansiosta me jälkipolvet olemme saaneet lahjaksi paljon sukuamme koskevaa materiaalia. Suuren kiitoksen osoitan dipl.ekonomi Stig Calamniukselle hänen erinomaisista ansioistaan tällä alalla. Hän on kääntänyt runsaasti lähdemateriaalia ruotsiksi ja esittänyt tiedot Kallingeille ymmärrettävässä muodossa. (Hänen vv. 1980–81 laatimansa selvityksen ”Calamnius-suvun 500 vuotta” tulen toimittamaan Ruotsin sukututkimusseuran arkistoon.)

Alkuperä ja topografia

Jälkeläiset kunnioittavat suuresti rovasti Petrus Michaelis Arctophilaciusta. Tutkimus on ulottunut hänen isän isäänsä, nimismies Matti Pietarinpoika Siuroon, joka eli n. 1505–1574 (taulukko 1) Häntä edeltäviä sukupolvia ei pystytä varmistamaan. Professori Armas Luukko on kirjassaan ”Suur-Lohtajan historia” jatkanut vielä kaksi sukupolvea taaksepäin: Pietari Juhonpoika, Jukkolan isäntä, syntynyt n. 1475, oli varakas ja arvostettu mies, jolla oli pojat Juho Pietarinpoika, Matti Pietarinpoika (taulukko 1) ja Lauri Pietarinpoika. Pietari Juhonpojan isän kerrotaan olleen Juho (Jukko), syntynyt 1450-luvulla, Jukkolan tilan isäntä Lohtajalla. Tiedot näistä kahdesta sukupolvesta ovat tosin varsin hataria – ehkä he olivat Matti Pietarinpoika Siuron sukulaisia.

Lohtajalla oli 1400-luvun lopussa ja 1500-luvun alussa 12 maatilaa. Näiden joukossa olivat Jukkola, Matinmikko, Polloi (myöhemmin Orjala) ja Niemelä. Vuonna 1548 kylässä oli jo 24 maatilaa. Maantieteellisesti esi-isiemme kotiseutu sijaitsi Suomen Pohjanmaan rannikolla Raahan ja Kokkolan välillä.

Ensimmäinen tunnetusti sukuun liittyvä maatila oli Matinmikko (nyk.Mattila) Lohtajan pitäjässä. Kallingien kantatila on Siipola Kalajoella, joka on pysynyt samannimisenä tähän päivään. Lohtajan pitäjä on osittain Pohjanlahteen työntyvää niemimaata, jonka kärjestä on kirkolle yhdeksän

kilometriä. Mattila sijaitsee kilometrin pohjoiseen Lohtajan kirkolta ja 300 metrin päässä 200 vuotta vanhasta pappilasta, jossa ruotsalaiset ja venäläiset solmivat välirauhan vuonna 1809. Rantaviiva ei ole enää samassa paikassa kuin 1400-luvun lopussa, koska maa kohoaa 9mm vuodessa. Leveä lahti ulottui tuolloin lähelle Lohtajan kylää. Mattila oli asutettu 1400-luvun lopussa, sen lähellä oli merenkulkijoiden suosima hiekkasärkkä.

1500-luvulla rannikkoväestö harjoitti kalastusta, maanviljelyä ja kaupantekoa. Maalaiskaupantekijöistä kehittyi johtava luokka kaikissa Pohjanmaan pitäjissä, mutta heitä ei pidä sekoittaa kauppiasiin. Kuningas Juhana III käski v. 1591 laatia luettelon näistä maalaiskauppiaista veronkantoa varten. Tämän tyyppin kauppa kuitenkin tyrehtyi kun Kokkolan kaupunki v. 1620 perustettiin. Sen jälkeen eivät lohtajalaiset enää saaneet käydä kauppaa omilla laivoillaan.

Pohjanmaan väki ja maatilat kärsivät suuresti vuosien 1600–1800 sodista. Niiden lisäksi tulivat suuret nälkävuodet 1696–97 ja Isoviha kyliä tuhoavine kosakkeineen. 1640-luvulla oli Lohtajalla 40 autiotilaa, eli tilaa joka ei kolmeen vuoteen pystynyt maksamaan veroa. Käräjillä näitä tiloja tarjottiin pystyville varakkaille miehille, ja tilan alkuperäiset asukkaat saivat elää työmiehinä uuden isännän komennossa. Voudit tekivät kaikkensa saadakseen seudulle veronmaksajia, ja monia omistusvaihdoksia kirjattiin tuohon aikaan.

Siipolan tila Kalajoella kärsi myös noina vaikeina vuosina. Isäntänä oli tuolloin Petter Karlsson Kalling (taulukko 6). 1723–46 Siipolan tilaa isännöivät ns. puulaakimiehet, koska katovuosien takia tilalle oli myönnetty 10 verovapaata vuotta. Johan Pettersson Kallingin aikana v. 1752 tilasta puolet joutui kirkkoherra Johan Salmeniukselle. (Vuonna 1751 Johan Kallingin isoisän veljen pojat saivat vapaaherran arvon Ruotsissa.)

Suomen Sodan aikana 1808–09 paljon kyliä poltettiin Pohjanmaalla. Silloin tuhoutuivat juuri ne 1500–1600-lukujen rakennukset ja aitat, jotka olisivat olleet suuressa arvossa tänä päivänä.

(Ruotsin kielestä kääntänyt R-L Kianto)

Suku ja perinne/Carl Kalling: Kalling-sukutaulun selityksiä

Perimätieto kertoo, että venäläiset purkivat Siipolan tilan ison ladon ja tekivät hirsistä sillan Kalajoen yli. Tuo vanha sukutila on yhä käytössä.

Taulukko 1

Matti Pietarinpoika Siuro(n. 1505-1574) on ehkä tuonut sukunimen Siuro jostakin muualta. Hän oli ensimmäinen tunnettu Matinmikon tilanhoitaja. Hän istui Lohtajan käräjiä v. 1546, oli laivuri ja maakauppias, johti hylkeenpyyntiä Lohtajalla 1551, maksoi Tukholmassa tulliveroa 17-henkisestä laivasta, jolla hän kauppatavaroineen purjehti pitkin Pohjanmaan rannikkoa v. 1568, vuonna 1567 hänet mainitaan nimismiehenä ja vuoden 1571 hopeaveromatrikkelissa hänellä on juhlava arvonimi ”Kungl.Majt.länsman i Lochtea” (Kuninkaallisen majesteetin nimismies Lohtajalla). Samana vuonna hän luovutti virkansa pojalleen ja oli seudun varakkain maanviljelijä. Vuoden 1557 maakirjoissa Matinmikko mainitaan Lohtajan toiseksi suurimpana tilana jossa kuusi tynnyrialaa peltoa ja 16 lypsävää. Vaimo tuntematon.

Pojat: 1. Pieti Matinpoika, Alaviirteen isäntä ja maakauppias.

2. Mikko Matinpoika. (Katso taulukko 2).

Taulukko 2

Mikko Matinpoika (n. 1540-1616). Häntä nimitettiin myös Mikaeliksi ja Matinmikoksi. Hän oli vaikutusvaltainen kuten isänsä. Toimi lautamiehenä ja nimismiehenä Lohtajalla 25 vuotta. Matinmikon tilalla oli v. 1591 26 lehmää, 8 hiehoa, 2 hevosta, 4 sonnia, 26 lammasta. Hän oli kylän suurin veronmaksaja, toimi myös maakauppiana ja laivanvarustajana. Hän kävi useita kertoja Tukholmassa ja maksoi veroa voidakseen purjehtia Mälarenille, vei tavaraa myös Tallinnaan. Hänellä oli kiihkeä luonne ja hän käräjäi pitäjäläisiä vastaan. Vaimosta ei muuta tietoa kuin että on voinut olla Kokkolan kirkkoherra Ericus Benedictin tytär ja Lohtajan kirkkoherra Jakobus Ericin sisar.

Lapset:

1. Petrus Michaelis Calajokiensis. (Katso taulukko 3).

2. Niilo Mikonpoika, kuoli ennen isäänsä, johti hylkeenpyyntiä Lohtajalla 1607.

3. Tytär joka avioitui Jaakko Antinpojan kanssa, joka n. v. 1616 sai haltuunsa Matinmikon tilan

Taulukko 3

Petrus Michaelis Calajokiensis Arctophilacius, Mikko Matinpojan poika (n. 1576-1647). Uppsalan yliopistossa hän omaksui nimen Arctophilacius. Sai papinkirjat, toimikenttäpappina 1603-05. Kalajoen kappalainen ja vuodesta 1610 Kalajoen kirkkoherra. Pohjois-pohjanmaan kontrahtirovastina hän kuoli 1647 ja haudattiin Kalajoen neljännen kirkon lattian alle. Vuonna 1704 kun kirkkoa laajennettiin, petruksen jälkeläiset lahjoittivat kirkolle Petruksen arkun päälä olleen hopean. Siitä tehtiin ehtoollismalja joka myöhemmin hävisi sotasaaliina.

Vuodesta 1607 Petrus omisti Siipola tilan ja hankki myöhemmin Ylä-Hietalan tilan Kalajoelta. Vaikka hän oli kirkkoherra hän ei unohtanut esi-isänsä saavutuksia: hän piti runsaasti karjaa ja kuljetti laivoillaan kruunun omaisuutta. Yksi hänen laivoistaan upposi myrskyssä. Hän myös takasi erään kuninkaan voudeista, ja kun kävi ilmi voudin tilien suuri alijäämä, Petrus joutui maksamaan vastaavan summan kruunulle. Saadakseen rahat kokoon hän sai kuninkaalta yksinoikeuden ostaa kaiken Kalajokilaakson tervan ja myydä sen voitolla eteenpäin. Häntä ruvettiin kutsumaan terva Pietiksi. Hän toimi papiston edustajana Tukholmassa ja allekirjoitti tärkeitä sopimuksia esim. v. 1634. Vaimo Magdalena Sursill, joka vielä v.1650 eli Kalajoella ”kunnioitettuna mutta väsyneenä”. Hän oli tilallinen Östen Eriksson Sursillin (kuoli 1580) tytär, ja Östenin isä oli Erik Ångerman Uumajasta, maanviljelijä ja lautamies, syntynyt 1400-luvun lopulla. Hän sai nimen Sursill

(hapansilli) toimitettuaan asiakkailleen käynyttä suolasilakkaa kun ei ollut saituuttaan raatsinut käyttää tarpeeksi suolaa säilömiseen.

Lapset:

1. Gabriel Calajockius Calamnius (1603-1648). Otti nimen Calamnius, kirjoittautui 17.11.1623 Wittenbergin yliopistoon ja 1625 Rostockin yliopistoon. Omisti Myllylän tilan Kalajoella 1633-41, oli Kalajoen kappalainen 1631 ja Kemin kirkkoherra 1643. Vaimo Margareta Birgersdotter, joka leskenä eli Kalajoella vielä 1652.
2. Margareta Arctophilacius, avioitui Kemin kirkkoherra Johan Pictoriuksen kanssa (k.1643), avioitui uudelleen Uusikaarlepyyn kirkkoherra Jakob Carlmannin kanssa (k.1653). Yksi heidän lapsistaan, Beata Pictorius, avioitui Erik Tawastin kanssa, joka oli herastuomari ja aateloitiin Tawaststjernaksi.
3. Susanna Arctophilacius. Eli vielä 1689. Aviossa Kalajoen kirkkoherra ja valtiopäivämies Josef Mathesiuksen (1608-1685) kanssa.
4. Beata Arctophilacius (1615-1693), puoliso Olof Wallenius Samuelsson (1611-1687), aateloitiin Wallenstiernaksi, molemmat haudattu Turun tuomiokirkkoon Tigerstedtin hautaholviin. Tytär Christina Wallentierna avioitui asessori Erik Falanderin (1640-1697) kanssa, joka aateloinnissa sai nimen Tigerstedt.
5. Carl Calajockius Kalling. Taulukko 4.
6. Sara Petruksentytär Arctophilacius avioitui Kalajoen nimismies Olof Laurilan (Lauraeus) kanssa , eli vielä v. 1694.

Taulukko 4

Carl Pettersson Calajockius Kalling (n.1619-1672), käytti ensin Calajockius -nimeä mutta otti sittemmin nimen Kalling. Kalling-nimen synnystä on kaksi versiota: Siipolan pihassa oli ja on yhä n. 1½metriä korkea kallio, jonka mukaan nimi on otettu. Toisen tiedon mukaan Kalling-nimi tulee paikannimestä Kalajoki.

Carl kalling peri Siipolan v. 1647 ja lunasti muut pois. Hän asui tilalla kuolemaansa saakka. Hän omisti myös Mantilan tilan Kalajoen Norrbyssa 1649-53. V. 1648 hänestä tuli Kalajoen kappalainen. Vaimo oli Anna Kronbäck, Kruunupyyn kirkkoherra Jeremias Kronbäckin ja N.N.Viloidesin tytär.

Lapset:

1. Magdalena Carlsdotter Kalling. Eli vielä 1660.
2. Petter Carlsson Kalling (1648-1705). Tukholman Reduktionskomission asessori ja sihteeri. Aateloitiin nimellä Kalling v. 1698 ja vietiin Ruotsin Ritarihuoneen matrikkeliin numerolla 1361. Puoliso Margareta Bunge (1668-1756).
3. Carl Carlsson Kalling (Taulukko 5)
4. Elisabeth Carlsdotter Kalling avioitui Lohtajan kappalainen Johan Carlanderin kanssa. Eli leskenä vielä 1686.

Taulukko 5

Carl Carlsson Kalling (1649-1697) opiskeli veljensä Petterin kanssa Uppsalassa 1669. Kalajoen kappalainen, sittemmin kirkkoherra 1689. Siipolan isäntä vuodesta 1672 kuolemaansa asti. Häntä pidettiin taikauskaisena eikä hän nauttinut samaa arvostusta kuin edeltäjänsä. Hän sai moitteita laiskuudesta ja seurakunnan valvonnan laiminlyönnistä. Kalajoella alettiin noitavainot 1690-luvulla, mutta ne loppuivat kohta Kallingin kuoleman jälkeen. Kolme noitaa kymmenestä ehdittiin tuomita kuolemaan. Vaimo Anna Goris, vanhemmat N.N. Goris ja Ingrid Göransdotter. Hän eli vielä 1704.

Lapset:

1. Petter Carlsson Kalling (Taulukko 6)
2. Carl Carlsson Kalling opiskeli veljensä kanssa Uppsalassa 1695. Opiskeli myös Åbo Akademiassa 1698 ja kuoli luultavasti opiskelijatappelussa Turussa 1702.

3. Brita Carlsdotter Kalling, s. 1690, avioitui Ylivieskan kappalainen Johan Salongiuksen (1670-1714) kanssa.

Taulukko 6

Petter Carlsson Kalling (1679-1744) opiskeli sekä Uppsalassa että Åbo Akademiassa. Keskeytti opintonsa voidakseen isännöidä Siipolan tilaa 1708-44 ja oli Kalajoen kirkkoväärti Siipolaa valvoivat 1723-46 ns. puulaakimiehet. V.1733 allekirjoitettiin sopimus, jonka mukaan tilalta piti saada yksi mies sotaan, ja hänelle annettiin sotilasnimi Hackspik, Hakkapeliitta. – Vaimo Anna Schoug (1679-1764), Turun tullaja Fulmo Schougin tytär.

Poika:

Johan Pettersson Kalling (taulukko 7)

Taulukko 7

Johan Pettersson Kalling (1710-1787) oli laivaston aliupseeri, laivanrakentaja, lasimestari ja maanviljelijä Siipolan tilalla 1744-87. Vaimo Margareta Kore (1722-1790), kauppias Carl Koren ja Sara Björkmanin tytär.

Lapset.

1. Carl Johan Johansson Kalling (taulukko 8)
2. Catharina Johansdotter Kalling (1746-1792) avioitui Raahen kauppias Jakob Forbuksen (1739-1788) kanssa, jonka vanhemmat Caspar Forbus ja Maria Friman.
3. Brita Johansdotter Kalling (1749-1808) avioitui ensin Oulun läänin maanmittari Jakob Johan Lundströmin (1746-1781) ja leskeksi jäätyään maanmittarijohtaja Diedrik Wilhelm Finemanin (1737-1808) kanssa.
4. Anna Johansdotter Kalling (1751-1783) avioitui kirkonrakentaja-maanviljelijä Simo Jylkän (1747-1798) kanssa.
5. Maria Johansdotter Kalling (1754-1756).
6. Petter Johansdotter Kalling (1757-1758).
7. Jakob Johansson Kalling (1761-1824), Kalajoen lasimestari. Vaimo Anna Jyränki (1757-1808) Sievistä, lapsi tuntematon.

Taulukko 8

Karl Johan Johansson Kalling (1743-1791), Siipolan isäntä 1787-91, oli myös lasimestari ja seppä Kalajoella. Vaimo Margareta Bong , s.1751, eli vielä 1799, rakennusmestari Zacharias Bongin ja Anna Spormannin tytär.

Lapset:

1. Johan Petter Carl-Johansson Kalling (Siipola), katso taulukko 9 A.
2. Margareta Helena Kalling (1783-1812) avioitui maanviljelijä Juho Annalan (175-1820) kanssa.
3. Christina Magdalena Kalling (1785-1788).
4. Karl Gustaf Karl-Johansson Kalling (Rajaniemi), katso taulukko 9 B.
5. Brita Christina Kalling (1790-1792)

Taulukko 9 A

Johan Petter Carl-Johansson Siipola (1781-1820), Siipolan isäntä 1791-1820, muutti sukunimensä Siipolaksi ja kutsuttiin Pekka Siipolaksi. Vaimo nro 1 oli Maria Yrjänäinen (1786-1811), nro 2 Brita Rahkola (1790-1861), Pekka Rahkolan ja Susanna Metsälän tytär. Tämän toisen avion pojasta Juho Siipolasta (1820-1892) lähtee usea Siipola-suvun haara. Juhon hautakivi on vanhan Kalajoen kirkkomaalla.

Taulukko 9 B

Karl Gustaf Karl-Johansson Rajaniemi (1787-1852) lähti Siipolan tilalta ja työskenteli renkinä. Muutti 1831 Vetoniemestä Rajaniemeen ja ryhtyi maanviljelijäksi. Avioitui Rita Vetoniemen (1790-1868) kanssa, joka oli Olavi Vetoniemen ja Anna Untisen tytär.

Rajaniemen kulttuurihistoriallisesti arvokas tila on yhä Rajaniemi-suvun hallussa Alavieskassa. Kaarle Rajaniemen kahdesta pojasta lähtee usea sukuhaara Suomessa.